

Öreggondozás Hevesen

Házasságszerzés,
nagyamamképzés

Szegőéket mindig érdemes meglátogatni. Minduntalan kitárlnak valami érdekeseget, hasznosat, emberségeset. Szeretem is őket. Annak idején beszámoltam a Szegő-féle öreggondozási kísérletről, majd alkalmazásáról, most hozzátehetem, a modell jól működik. Átvették, és már mások nevéhez is fűződnek gondozási kísérletek és módszerek. Szegő Imre orvos letétre 1970 óta a hevesi szociális otthon igazgatója. Orvosok ilyet nem vállalnak. A munka nem kecsegtet a gyógyítás látványos sikereivel, nem jövedelmező állás. Attól félnek, hogy az öregség fertőző, és őket időnap előtt utoléri.

A naiv festő

Nos Szegő Imre és felesége, munkatársa, Betti, esztendőről esztendőre fiatalodik. Megőrizte belső derűjét. S éppen egy olyan környezetben, ahol úgy tetszik, már minden elvégeztetett, sarjad ki a medicina alapelveinek, a megelőzésnek a gondolata és a gyakorlata. A cél: *mennél kevesebb idős ember kerüljön szociális otthonba*. A befeléforduló intézmény kifelé tekintett, vállalva a hevesi járás, újabban Heves város és tizenhét környező község öreggondozását. A módszer: nyugalomba vonulás előtt egy esztendővel meghívják az embereket a rendelőintézet gerontológiai gondozójába. Mind többen fogadják el ezt a meghívást, az elmúlt évben a nyugdíjazás előtt állók mintegy nyolc százaléka jelent meg. A gondozóban egy szociális nővér fogadja és kérdezi ki őket. Az adatfelvételi lap arra keres választ, milyen szociális és lelki veszélyek leselkedhetnek egy-egy emberre. Majd a kivizsgálás következik — amit Szegő főorvos irányít —, a szűrések az életkorukhoz igazodnak. Egy adott év adatai szerint a korosodó emberek kétharmada kezelés alatt állott, és egyharmada egészségesnek mondta magát. De a szűrések után csak egyhatoda bizonyult annak, az életüket — esetleg a gyógyítást megváltoztatásának a javaslatát — elküldik a körzeti orvosnak. Megírják azt is, hogy az illető milyen szociális és pszichés veszélyek elé nézhet, hogy ezt is számításba vehesse a gyógyításnál. Egyben vállalják, hogy igyekeznek elhárítani azokat.

A Magyar Nők Országos Tanácsa időskorúakkal foglalkozó bizottságával együtt először a szociális otthon látogatjuk meg. Az előcsarnokban Szécsi Ferenc naiv festő kiállítása. Ő az otthon új lakója.

— A határban lestem el a szépet — nyilatkozik. Ecsettel akkor kezdett el dolgozni, amikor már a lányokhoz járt. Egy színjátszócsoporthoz tagjaként ő festette a díszleteket. Arról nem akar beszélni, hogy mivel kereste kenyerét, miért maradt magára, ő most festő, akinek kiállítása és sikere van. Az újság is írt róla.

Az egyik női szobában házilag barkácsolt szövőszék. Az asszo-

A folyosón izgalmas kiállítás volt a lakók hagyatékából. Egy szép rézkarc ikon híres rác asztalosmester tulajdona volt, aki a szerb király hálószobáját faragta. Egy csillagkeresztű hölgy Ferenc Salvator hercegtől kapott dicsérete önkéntes ápolónői munkásságáért az első világháborúban, egy obsitlével és egy bába tisztességét ellenőrző okirat megfér egy Lenin ékített díszoklevéllel. Cselédkönyv, birtoklevél a juttatott földről, két dicséret oklevél, egy Rákosi Mátyás, egy Kádár János aláírásával, szintén az otthon öröksége.

Az egyik női szobában jóhangulatú csevegés.

— Összekapnak-e időnként?

— Nem, elnézzük egymás hibáját.

A társaságunkban levő pszichológus megjegyzi:

— És még azt mondják, az öregekben nincs adaptációs készség.

A férfiterelem csendesebb. Lehet azért, mert egy új lakó most fejezte be levelezését. Külön ír minden egyes családtagjának, tudatja, hogy szerencsésen megérkezett, és kéri, látogassák meg. Egy kis szobához érkezünk. Egy házaspár, illetőleg volt, mert úgy döntöttek, hogy az asszony a nőkhöz, a férj a férfiakhoz költözik. Eleget voltak együtt, így jobban elszórakoznak.

Élénk arcvonások, befelénéző szemek közönye. Mindenfajta lelki és szellemi állapot. Szegő főorvos elmondja, hogy a lakók három csoportba oszthatók. Az első mögött ott a család, lehetne körülötte is, de olyanok a körülmények, hogy ellátni nem tudják. Úgy fogják fel a szociális otthont, akár a kórházat, ahova elhúzódo betegségé miatt fektetik idős apjukat, anyjukat. Látogatják, ünnepekre hazaviszik. Az ilyen öreg *megbékél* a helyzettel. A második csoport a magányosok: ők *örülnek*, hogy itt vannak. A harmadik *nem találja a helyét*. Jó állapotban van, viszonylag mozgékony, hasznos tagja lehetne a jómódú családnak. A gyermekeknek nagyamam- vagy nagypapaélményt adhatna. Miért száműzték? Ilyenkor megkísérlik a „repatriálását”. Ritkán jár sikerrel. A *beilleszkedés tehát nemcsak életkor kérdése*.

És van egy negyedik csoport. Szociális otthonba küldik az öreg alkoholistákat, ha *bűnözők* is. Ellopják a kisöregnek pénzét, hogy ihassanak, italosan hangoskodnak, botrányt okoznak. Félnék tőlük a nővérek is. Másutt nem volna helyük?

Szegő doktor új kísérletbe kezdett. Egy pszichológus segítségével olyan viselkedési normákat akart kialakítani nővéreknél, orvosoknál, amelyek megszépítik a haldoklást. Senki se érezze azt, hogy idegenben mond búcsút az árnyékvilágban. Higyje, hogy otthon, szerettei között távozik.

Egy másik ügy egy villanyórával kezdődik. A feleség panasolja, hogy a férj szobájában van, ő lecsapja és bezárja az ajtaját, amikor italozni megy. És mindig megy. Se világítás, se mosás, se tévé. Először azt intézi el, hogy külön kapjon áramot, majd azt, hogy külön élhessen. A választ követően pedig úgy mentik meg a magánytól, hogy Betti élettársat szerez neki. Alighogy megismerkedtek, a férfi már adta is volna el a tanyáját, hogy házat vehessen a faluban, az asszony pedig minden holmijával átköltözött volna hozzá. Betti óva intett a hebehurgya és megmásíthatatlan döntésektől. *Legyen visszaút!* Az asszonynak azt tanácsolta, csak egy kis kézitáskával — mintha üdülni menne, utazzék. Az autóbussznál a férfi várta, taxin vitte ki a tanyára. Megkedvelték egymást. Az iratok négy élettársi kapcsolatot őriznek.

Egy társkeresővel is megismerkedhetem. A férfi hetvenkét éves, jólöltözött, ápolt. Öt gyermeket nevelt fel. Diplomások, vezető állásúak, de nem fogadják be, mert rajta még látszik, hogy az anyja cigány volt. Betti információkat gyűjtött a férfiről. Szép háza, kertje van, rend, tisztaság honol nála. A falujában szeretik, segítőkész. Fényképet már váltottak a jövendőbelivel. Az asszony „írásban adta”, hogy faji előítéletei nincsenek. A nyugalmát keresi. Megviselte a nyugdíjazás, fia disszidálása, rokonai pedig ki akarják forgatni kis vagyontábjából.

— Nekem a pénze nem kell!

— Jelenti ki gögösen a férjjelölt. — Nálam minden megterem, ami a konyhára kell, és nem kívánhat olyan ételt, amit én ne tudnék megfőzni.

Jövő héten lesz az első találkozás. Betti jelenlétéhez mindketten ragaszkodnak.

Szegő doktor kezdeményezésére a hevesi gimnáziumban működik az *öregok középiskolája*. Célja, pótolni azt a tudást, amit nem kaptak és korszerűsíteni az ismereteket. Gyakorlati oktatást is ad. A férfiak műhelyben tanulnak mindenfajta szerelő-javító munkát, amire egy családban oly nagy szükség van. És ha nem tartanak rá igényt — miként az öreg szülőkre sem —, a végzett tanulók elszegődhetnek egy kisiparoshoz.

Hogy hasznát vegyék

A nők pedagógiát, pszichológiát tanulnak, az óvodában hospitálnak, és idén, ha befejezik a kétéves iskolát, *képzett nagyamamák* lesznek. Ha gyerekeknek így sem kellene, pótmamaszolgálatot vállalhatnak. Dr. Giller Lászlóné, az osztályfőnök elmondja, hogy a városban nagyamahiány van. Kivált, ha képzett, nagy segítségére lehet gyerekeknek, unokáinak. Az osztálylétszám 22 tanuló. A legfiatalabb 56, a legidősebb 89 éves. Egy nyolcvan éves asszony kerékpáron jár be a szomszédos községből. Egy másik távolabbról jön és a tanítási napokon saját költségén Hevesen alszik. Az osztályfőnök csupa ragyogás, csak dicsérni tudja a növendékeit. Nyílt eszűek, fegyelmezettek. Tudnak tanulni és izgulni is, mint a tavalyi beszámoló előtt. Érdeklődők, ha egy téma megfogja őket, irodalmat keresnek hozzá. Könyvvásárlók lettek. A nagyamamák a minden napokból hoznak valós pedagógiai, pszichológiai problémákat az órákra.

Bemegyünk az irodalomórára. A rögtönzött kérdésekre a tavalyi anyagból pontos válaszokat adnak. *Jó az emlékezetük*. Majd az osztályfőnök Benedek Elek életútjáról beszél. Meseelemzés következik. Egy tanuló úgy olvassa fel a mesét, mintha unokája hallgatná.

Nem hinném, hogy csak Hevesen lehet ilyen iskolával tartalmat, értelmet adni az életnek, és *hasznosságtudatot* az idős embernek.

Kovács Judit

nyok szőnek, és művészien hímeznek. Szobájuk díszítésére, eladásra. A női termek vidámabbak. Sok a szép kézimunka, a virág, családi kép, olykor több nemzedék esküvői fotója. A férfiszobákban az ágy mellett a falon az életút főbb állomásai, az életmű fényképekben és iratokban elbeszélve. Régi ismerős a 89 éves *Kukla Ferenc*, Vöröskatonára volt, egy nagykőrösi század parancsnokaként vett részt a szolnoki csatában. Késői kitüntetése is a falat díszíti.

A villanyóra

A szociális, a lelki gondozás Szegőné dolga. Egy segítőtársa van. Betti aprócska szobájában elfér az öregség poklának minden bugyra. A tolokocsihoz kötött asszony két tulajdonsága, az *empátia és a szívósság*. Egy idős ember gondjait hatalmas papírkötegek őrzik. Nem a bürokrácia okán, hanem mert akár az egészségügyi, a pszichés és szociális gondozás is folyamatos. A magányosság nem egy füstre következik be. Elköltöznek a gyerekek, a szülői és az új család között nő az érzelmi távolság. Meghal a házastárs. Örökségi ügyek is kikezdi a szülő—gyerek viszonyt. Megőzvegyül az asszony, fia—lánya rábeszéli, adja el a házat. Ő nemet mond. Gyerekei elhagyják örökre. Bettiék megannyi békítési kísérlete hiábavaló. Elintézik az öregasszony házi gondozását. S akkor megérkezik a levél, az özvegyasszony tudatja, lánya meglátogatta.

Az elszegényedés is időbe telik. Először munkát szereznek, és amikor már nem megy, segílyt. Addig, amíg a tanács indítványára *szülőtartásra kötelezik* a gyereket. Az öregember írást kér, hogy nem ő perelt. Ez is ott van a paksamétában. Sülyyed egy ház. Öreg pár lakja. Bettiék találnak egy szocialista brigádot, amely aládúcolja. Azután renoválja, de a padlózatra nincs pénze. A nedvesség a csontig hatol. Végül az öregek megtakarításából és a szocialista brigád hozzájárulásából felrakják a padozatot. Mindez évekre telik.